Ρεζί Ντεμπραί:

Μά πώς μπορεί νά είναι κανείς Εύρωπαίος;

Στά «Περσικά γράμματα» ὁ Μοντεσκιέ θάζει κάποια κυρία νά ἀπορεῖ: «Μά πώς μπορεί νά εἶναι κανεῖς Πέρσης;». Ὁ Ρεζί Ντεμπραί διατείνεται πώς ἀν ζούσε στήν ἐποχή μας ὁ Μοντεσκιέ, θά 'πρεπε νά πάει στό Ἰράν κι ἀπό ἐκεί νά ἀναρωτηθεῖ γιά τό πώς θά μπορούσε νά εἶναι κανεῖς Εὐρωπαίος.

Ρεζί Ντεμπραί: «Διανοούμενος στήν ἐποχή μας εἶναι ὁ ἐπαγγελματίας ἐξόριστος. Ὁ ἄνθρωπος πού λέει ἀτιμώρητα ὅ,τι τοῦ κατέβει»

ΠΑΡΙΣΙ, Ἀπρίλιος ('Ιδιαίτ ὑπηρ.).

ΜΕ ΤΟ «ΓΡΑΦΙΑ», ὁ Ρεζί Ντεμπραί γίνεται ὁ συγκλονιστικός γενεαλόγος τοῦ διανοούμενου. Τό ἄφνω καί δηκτικό αὐτό βιβλίο θά προκαλέσει πολλούς ἐτυριγμούς δέν ὑπάρχει. Πάει καιρός ὅμως πού ὁ Ρεζί Ντεμπραί δέν ἐπιδιώκει νά γίνεται εὐάρεστος. Ἀστόσο, τό τελευταῖο αὐτό ἔργο του δέν εἶναι τόσο μιά πολεμική ἐκστρατεία κατά τῶν διανοουμένων, ὅσο μιά ἀπόπειρα στοχασμοῦ ἀντίθετα στό ρεύμα τῆς ἐποχῆς... κι ἄς εἶναι τό ἀντίτιμο ἡ σκληρή μοναξιά.

Ἡ διαλεκτική

ἀπό τήν ἀνάποδη

ΕΡΩΤΗΣΗ: Αὐτόν τόν τελευταῖο καιρό γίνεται, νομίζω, μιά προσπάθεια ἀπό ὁρισμένα πολιτικά κόμματα νά σᾶς προσεταιριστοῦν ἰδεολογικά, ἰδιαίτερα μάλιστα ἀπ' τό Γαλλικό Κομμουνιστικό κόμμα πού πάει νά ἐπωφεληθεῖ ἀπ' τήν «εἰδικότητά» σας τοῦ ἀναλυτῆ τῶν μέσων μαζικῆς ἐνημέρωσης, γιά νά σᾶς ἐντάξει στή σταυροφορία του κατά τῶν «τεχνασμάτων τῆς ἀστικῆς προπαγάνδας». Πιστεύετε ὅτι ἡ πνευματική σας ἐργασία ἐρευνᾶται σωστά ἀπ' αὐτούς τούς διάφορους πολιτικούς μηχανισμούς;

ΡΕΖΙ ΝΤΕΜΠΡΑΙ: Ἄν οἱ ἐργασίες μου μποροῦν ν' ἀποδοῦν χρήσιμες, τόσο τό καλύτερο. Καλό ὅμως εἶναι ν' ἀποφεύγονται οἱ παρεξηγήσεις. Ἔχουν γίνει πράγματι δύο παρανοήσεις. Ἡ πρώτη, πώς εἶμαι ἕνας εἰδικός στά μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης». Πρόκειται γιά ἕνα μῦθο τελείως ἀδάσταμο ἀφοῦ δέν ἔχω τίποτα δημοσιεύσει πού νά ἀνετίζεται μέ τά μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης. Ἡ δεύτερη παρανόηση εἶναι θεωρητική. Τό τρομάρο «φταίει τά μέσα ἐνημέρω» ἔχει καταντήσει ἡ σύγχρονη ἐκδοχή τοῦ «φταίει οἱ παπάδες» τοῦ 19ου αἰώνα, ἡ τοῦ «φταίει οἱ τζουανοιι» τοῦ 18ου. Ἡ ἀπόδοση ἑνός φαινομένου σέ τεχνάσματα ἡ σέ χειραγωγήσεις ἀποκαλύπτει ψευτοαστία μάγου, τήν ἀδυναμία μας δηλαδή νά ἑρμηνεύσουμε τό φαινόμενο. Ἡ ἀπόδοση εὐθυνῶν στά μέσα ἐνημέρωσης ποσοδίδει ἰδεαλιστική σκέψη καί πολύ φοβᾶμαι ὅτι τέτοια ἀκριβῶς εἶναι σήμερα ἡ σκέψη ὁρισμένων κομμουνιστῶν.

«Τά μαζικά μέσα ἀποτελοῦν δέ δημιουργοῦν τόν ἀπροσανατολισμό. Τά ἀποτελέσματα πού μποροῦν, εἰναι νά ἐκμεταλλευτοῦν ἡ νά μεγιστοποιήσουν μιά κατάσταση. Δέν εἶναι ὁ παραγωγοί τῆς ἀστικῆς ἰδεολογίας, ἀλλά οἱ φορεῖς της. Τό νά αἰτιάσαι τά ἐνημερωτικά μέσα εἶναι πραγματικά σάν νά θέλεις νά φτιάξεις τόν ἄπ' τό δάχτυλό σου... κάτι ἀνάλογο μ' αὐτό πού κάνουν οἱ ἐνέοι φιλόσοφοι» τοῦ τύπου «φταίει ὁ Μάρξ», οἱ ὁποῖοι αἰτιῶνται τή φιλοσοφία... Πέρα ἀπ' αὐτά, δέ θέλω φυσικά νά ἐλαχιστοποιήσω τόν παράλογο κοσακτήρα τῶν μαζικῶν μέσων ἐνημέρωσης, ἔτσι ὅπως λειτουργοῦν στή Γαλλία. Μέ τή διαφορά ὅμως πώς δέν πρέπει νά πάρουμε θύματα μιᾶς διαλεκτικῆς ἀπ' τήν ἀνάποδη, πού εἶναι τό χαρακτηριστικό γνώρισμα ἄλλων τῶν ψυχοπολεμικῶν περιόδων, στίς ὁποῖες ὁ κάθε παραλογισμός ἀναστρέφεται καί τροφοδοτεῖται ἀπό ἕνον ἀντίθετο παραλογισμό. Ἐπιμένω ὅμως καί πάλι ὅτι τά ἐνημερωτικά μέσα δέν παίζουν βασικό ἤ καθοριστικό ρόλο.

— Ποιός εἶναι κατά τή γνώμη σας ἡ ἐφαρμόσιμη σήμερα ἡ ἀποφασιστικό τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, τοῦ διανοούμενου; Δέν κινδυνεύει νά κλειστεῖ σέ μιά τρομακτική μοναξιά, τή μοναξιά τοῦ αἰώνιου ἀπομωθοποιοῦ πού κρατιέται διαρκῶς ἀπ' ἔξω;

● Ἴσως νά πρέπει νά εἶναι πρίν ἀπ' ὅλα ὁ ἑαυτός του, νά κρατᾶει δηλαδή στή διάθεσή του ὅλα τά ὀρθολογιστικά ἐργαλεῖα τῆς ἀνάλυσης, νά μή παραιτεῖται ποτέ ἀπ' τόν ὀρθολογισμό. Σήμερα ὅμως, περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη φορά, αὐτή ἡ ἠθική τοῦ πνευματικοῦ ἀνθώπου κινδυνεύει. Ποτέ ἄλλοτε ὅσο σήμερα ὁ διανοούμενος δέν εἶχε τόσες δυνατότητες νά ἀνοηταίνει. Μπορεί νά λέει ἀτιμώρητα ὅ,τιδήποτε τοῦ κατέβει. Χρειάζεται λοιπόν νά διατηρεῖ τήν ἐπαφή μέ τό πραγματικό καί πάντοτε νά βεγκρεῖ μέ τό δάχτυλό του τό «ἄλλο». Τό πραγματικό δέν περιορίζεται πιά στά ὅσα μποροῦμε νά λέμε γι' αὐτό, νά σκεφτόμαστε ἡ νά πιστεύουμε. Ὁ διανοούμενος εἶναι ὁ ἐπαγγελματίας ἐξόριστος.

»Τυχαίνει νά κουβαλῶ μέσα μου (χάρη σέ διάφορες συμπτώσεις τῆς ζωῆς πού τίς γνωρίζετε) ὅλες παραστάσεις αὐτές πού κυκλοφοροῦν σήμερα στόν Δυτικό κόσμο. Εἶναι παραστάσεις σπέρσης καί πολέμου. Αὐτές τίς παραστάσεις ὁ δυτικός κόσμος τίς ξέχασε ἐντελῶς κοντά. Δέν πάει ἐξάλλου πολύς καιρός ἀπό τότε. Ποθκεῖται γιά τίς συστατικές καταστάσεις τῆς ἀπάνθρωπης νέγεσης τῶν ἀλτικῶν κοινωνιῶν, ἀπό τίς ὁποῖες ἀμως ἐμεῖς ἐξαιρούμαστε, ὁγι κάτω σέ κανένα ἱστορικό θαῦμα, ἀλλά γάση σέ μιά κατάσταση ὑπεροχῆς σήν ὁ-

ΛΟΣ ΑΝΤΖΕΛΕΣ, Ἀπρίλιος.—

ΜΙΑ ἀλόκληση γενιά μεγάλωσε μέ τά τραγούδια της καί τή φωνή της. Τά συνέθετε, τά τραγουδοῦσε, τά ἠχογραφοῦσε σέ δίσκους. Πόσες τῆσε τό σχολεῖο. Διαβῆλωσε γιά τά πολιτικά δικαιώματα μέσα στό Νότο, καί μάλιστα τό 60. Μετακόλυσε σήν Καλιφόρνια, καί τήν δόλαν φυλαχτοῦν τά τραγούδια τοῦ Μπρέχτ, ἔκανε γιό, χώρισε. Συνέχισε τήν καριέρα της. «Ἐπελήρωσα τά χρέη τῆς, ἀν θέλετε, ἔκανε γιά ἐνάνιά γιά τούς κωμικούς τρόφονες καί τούς φιλελεύθερους Βιετναμέζους. Γιατί; Γιατί τά κάνει ὁλα αὐτά ἡ Τζόαν Μπαέζ;

Γελάει. Τά σκοτεινά της μάτια ἀντικατοπτρίζουν τή ὀκέψη της: ἐχει ἀκούσει πολλές φορές αὐτό τήν ἐρώτηση.

«Ὁ κόσμος τρελαίνεται νά κάνει ὅ,τι εἰκαστεῖς θέλεῖ», λέει ἡ Μπέζ. «Ἐ-σᾶς ἀναγωρίσουν; Δέν περνᾶει ἀπαρατήρητος κανείς σέ μιά μικρή κωμόπολη.

ΑΠ.: 'Ολες οἱ κωμοπόλεις ἤσαν γεμάτες πρόσφυγες. Ὑστερα, ἤσαν οἱ βουδοφρόσυλοι. Ὁ κόσμος εἶχε τόσα δάσανα πού δέν εἶχε οὔτε τό χρόνο οὔτε τή διάθεση νά ἀσχολεῖται μέ τούς ἄλλους.

ΕΡ.: Ὑπῆρχαν καί τότε πολλοί ναζιστές;

ΑΠ.: Φυσικά. Ἄλλο ζήτημα τώρα ἄν ἤσαν σ' ἀλήθεια ναζιστές ἤ ἄν ἔπαιζαν θέατρο.

ΕΡ.: Γιατί χαθήκατε ἀπ' τή λογοτεχνική σκηνή μετά τόν πόλεμο;

ΑΠ.: 'Οταν μπήκαν οἱ Ἄγγλοι, βρήκα ἀμέσως μιά πολύ καλή θέση στή ραδιοφωνία. Κέρδιζα ἀρκετά χρήματα. Ἔγραφα ἐπίσης στίχους γιά τούς συνθέτες τραγουδιῶν. Ὑστερα ἀπέκτησα ἕνα παιδί. Μέ χρειάζονταν οἱ γονεῖς μου. Κοντολογίς... ἀλλα ἐνδιαφέροντα μπῆκαν στή ζωή μου.

ΕΡ.: Δέν ὑπῆρξε πραγματικά κανένας ἄλλος λόγος;

ΑΠ.: Πῶς νά σᾶς ἐξηγήσω... Τά πράγματα ἔγιναν λιγάκι ὅπως στή ὀνδρέγυνο, ἔτσι ὅπως ἀπάτησε μιά φορά τόν ἄλλο: δέν ἔχουν πιά τή διάθεση νά ἀναθεωρήσουν. Ἀπ' τή στιγμή πού ἐγκαταλείφθηκε τή Γερμανία τό 1936 (ἡ ἀπουσία μου θά μποροῦσε νά διαρκέσει καί μερικούς μόνο μῆνες, μά καί πάλι ἡ κατάσταση δέ θά ἀλλαζε κατά τίποτα) ποτέ πιά δέ μοῦ ξαναγενήθηκε ἡ ἐντύπωση ὅτι ὁ τόπος αὐτός εἶναι ὁ δικός μου.

JEAN — LOUIS DE RAMBURES

Τζόαν Μπαέζ:

Γιά τίποτα δέν ἀξίζει νά σκοτώνεις

«Δέν ἀναγνωρίζω σέ κανέναν τό δικαίωμα νά σκοτώνει — ἐνόπλους ἤ ἄόπλους», διακηρύσσει ἡ 40άρα πιά τραγουδίστρια. Σ' αὐτούς πού τήν κατηγοροῦν γιά ἰδεολογική στροφή, ἀπαντά ὅτι μένει ἀμετακίνητη στή γραμμή της, πιστή στίς φιλειρηνικές της ἰδέες καί συνεπής μέ τήν ἀρχή της πώς τά ὅπλα δέν μποροῦν νά ἐγγυηθοῦν τή ζωή μας...

ΛΟΣ ΑΝΤΖΕΛΕΣ, Ἀπρίλιος.—

ΜΙΑ ἀλόκληση γενιά μεγάλωσε μέ τά τραγούδια της καί τή φωνή της. Τά συνέθετε, τά τραγουδοῦσε, τά ἠχογραφοῦσε σέ δίσκους. Πόσες τῆσε τό σχολεῖο. Διαβῆλωσε γιά τά πολιτικά δικαιώματα μέσα στό Νότο, καί μάλιστα τό 60. Μετακόλυσε σήν Καλιφόρνια, καί τήν δόλαν φυλαχτοῦν τά τραγούδια τοῦ Μπρέχτ, ἔκανε γιό, χώρισε. Συνέχισε τήν καριέρα της. «Ἐπελήρωσα τά χρέη τῆς, ἀν θέλετε, ἔκανε γιά ἐνάνιά γιά τούς κωμικούς τρόφονες καί τούς φιλειρηνικούς Βιετναμέζους. Γιατί; Γιατί τά κάνει ὁλα αὐτά ἡ Τζόαν Μπαέζ;

Γελάει. Τά σκοτεινά της μάτια ἀντικατοπτρίζουν τή ὀκέψη της: ἐχει ἀκούσει πολλές φορές αὐτό τήν ἐρώτηση.

«Ὁ κόσμος τρελαίνεται νά κάνει ὅ,τι εἰκαστεῖς θέλεῖ», λέει ἡ Μπέζ. «Ἐ-σᾶς ἀναγωρίσουν; Δέν περνᾶει ἀπαρατήρητος κανείς σέ μιά μικρή κωμόπολη.

ΑΠ.: 'Ολες οἱ κωμοπόλεις ἤσαν γεμάτες πρόσφυγες. Ὑστερα, ἤσαν οἱ βουδοφρόσυλοι. Ὁ κόσμος εἶχε τόσα δάσανα πού δέν εἶχε οὔτε τό χρόνο οὔτε τή διάθεση νά ἀσχολεῖται μέ τούς ἄλλους.

ΕΡ.: Ὑπῆρχαν καί τότε πολλοί ναζιστές;

ΑΠ.: Φυσικά. Ἄλλο ζήτημα τώρα ἄν ἤσαν σ' ἀλήθεια ναζιστές ἤ ἄν ἔπαιζαν θέατρο.

ΕΡ.: Γιατί χαθήκατε ἀπ' τή λογοτεχνική σκηνή μετά τόν πόλεμο;

ΑΠ.: 'Οταν μπήκαν οἱ Ἄγγλοι, βρήκα ἀμέσως μιά πολύ καλή θέση στή ραδιοφωνία. Κέρδιζα ἀρκετά χρήματα. Ἔγραφα ἐπίσης στίχους γιά τούς συνθέτες τραγουδιῶν. Ὑστερα ἀπέκτησα ἕνα παιδί. Μέ χρειάζονταν οἱ γονεῖς μου. Κοντολογίς... ἀλλα ἐνδιαφέροντα μπῆκαν στή ζωή μου.

ΕΡ.: Δέν ὑπῆρξε πραγματικά κανένας ἄλλος λόγος;

ΑΠ.: Πῶς νά σᾶς ἐξηγήσω... Τά πράγματα ἔγιναν λιγάκι ὅπως στή ὀνδρέγυνο, ἔτσι ὅπως ἀπάτησε μιά φορά τόν ἄλλο: δέν ἔχουν πιά τή διάθεση νά ἀναθεωρήσουν. Ἀπ' τή στιγμή πού ἐγκαταλείφθηκε τή Γερμανία τό 1936 (ἡ ἀπουσία μου θά μποροῦσε νά διαρκέσει καί μερικούς μόνο μῆνες, μά καί πάλι ἡ κατάσταση δέ θά ἀλλαζε κατά τίποτα) ποτέ πιά δέ μοῦ ξαναγενήθηκε ἡ ἐντύπωση ὅτι ὁ τόπος αὐτός εἶναι ὁ δικός μου.

JEAN — LOUIS DE RAMBURES

TO ΒΗΜΑ
Los Angeles Times

ΚΟΛΟΝΙΑ, Ἀπρίλιος.—

Τό 1931, ἡ γερμανική κοιτική εἶχε χαιοετήσει τή «Γκίλγκι», τό πρώτο μυθιστόρημα τῆς Ἰουγκαντ Κόυν, σάν μιά ἀποκάλυψη. Ἡ συγγραφέας, πού ἔνιω διάσημη ἀπ' τή μιά μέρα στήν ἄλλη, ἦταν τότε τά 23 ἐτῶν. Ἕνα δεύτερο μυθιστόρημα «Τό κορίτσι ἀπό τεχνιτό μετάξι», πού κυκλοφόησε ἕνα χρόνο μετά, ἐπιφοφόνησε τήν ἐπιτυχία τοῦ πρώτου.

Τό 1933, τό ἔργο τῆς Ἰουγκαντ Κόυν κατγόταν στήν πυρά. Ἡ γιτλερική λογοκρισία τό ἐξῆκε κρίνει «λογοτεχνία τοῦ πεζοδρομίου με ἀντιγερμανικές τάσεις».

Ἀφοῦ αὐτοεξορίσθηκε γιά πολλά χρόνια, τό 1945 πιά, πού μιά νέα λογοτεχνία ἀναγεννιόταν με κόπο ἀπ' τίς στάχτες τοῦ ἔτους μηδέν, ἡ Ἰουγκαντ Κόυν ξανάδρασκε ὅλη τήν ἀάτη τῶν συμπατριωτῶν της. Πολύ γρήγορα ὅμως ἠσμονιόθηκε...

Πρίν ἀπό ἕνα χρόνο ἀκριβῶς, ἕνας Δυτικογερμανός ἐκδότης ἀποφάσισε νά ἐπανεκδόσει, ἀπό πλαίσια τήν μόδας χρό ρετρό, τά πρώτα της βιβλία καί αὐτή τή στιγμή ἡ Ὁμοσπονδιακή Δημοκρατία ἐπανακαλύπτει τό ἔργο τῆς Ἰουγκαντ Κόυν καί ἰδιαίτερα τή «Γκίλγκι», πού ὁτι ιόνε δέν ἔγσαε τίποτα ἀπ' τή φρεσκάδα της, παρά ἀποτελεῖ κι ἕνα ἐμπάτυσα γιά τά περισσότερα μυθιστορήματα πού κυκλοφόησαν στή χώρα αὐτά τά τελευταῖα χρόνια.

Τό ἐνδιαφέρον, πού παρουσιάζει ἡ «Γκίλγκι», σήμερα, δέν τό προκαλεῖ τόσο ἡ πλοκή της (ἡ ἱστορία —σκαν δαλώδης γιά τήν ἐποχή, λίγο δακυβόκιχτη γιά τά σημερινά μας γούστα— τής χειραφετήσεως μιᾶς νεαρῆς δακτυλογράφου τῆς δεκαετίας τοῦ 1930), ὅσο ἡ σιγκλονιστική ἀλήθεια πού βασίζεται συμπτυκνωμένη στήν προσωπικότητα τῆς ἡρόϊδας.

Γιά τό σημερινό ἰδιαίτερα ἀναγνώστη, πού ξέρει τά ὅσα ἔγιναν μετά, πρόκειται γιά πάνω ἀπό ἕνα ἀπάτυφο ἑνός κόσμου, στή ὁράση του ἐπάνω, καί τή συγκεκριμένη στιγμή πού θά βουλιάξει (ἐνώ αὐτός δέν τό ξέρει) στή μεγάλη, ἐφιαλτική νύχτα τοῦ Τρίτου Ράϊχ.

★ Ὁ συνεργάτης τῆς «Μόντ Ζαν-Λουί νά Ρεμπορ Ἐπιχείρηθηκε νά μυθιστορηματοβάσει (τῆς ὁποίας ὅλη ἡ Καλιφόρνια, μέ τό δήμαχε ἐπικεφαλῆς γιορτάζει αὐτές τίς μέρες τά 70 χρόνια) καί αὐζήτησε μαζί της:

ΕΡΩΤΗΣΗ: Οἱ μικροαστοί τοῦ 1930, ἔτσι ὅπως τούς παρουσιάζετε στή «Γκίλγκι», μοιάζουν ἀγαθοί ἄνθρωποι κατά βάθος καί μάλιστα συγκινητικοί ὁρισμένες φορές. Αὐτή ἡ τάξη ὁ ἀστόσο ἔφερε τό Χίτλερ στήν ἐξουσία.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ἀγαθοί καί γοντροκέφαλοι, αὐτό εἶναι τό χαρακτηριστικό πού τούς ταιριάζει. Ἡ λατρεία τους γιά τό Χίτλερ ἀρχίζει ἀπό τήν στιγμή πού θά μποροῦσαν νά ἔγουν γιά ἕναν ἀστέρα τοῦ κινηματογράφου, ἀν πήγαιναν δηλαδή στόν κινηματογράφο. Καί μόνο ἡ λέξη «Φύρερ» εἶχε μαγική ἐπίδραση ἐπάνω τους. Ὑστερα, τά ὅσα ἔλεγε αὐτός ὁ ἀνθρωπάκι ἦσαν τόσο καθός ποέπει! Οὐδιαλέξ δέβαια, μά ποτέ μιά ἀπόφαση λέξη δέν ἐδγαινε ἀπ' τό στόμα του. Μιλοῦσε γιά τόν ὑπέροχο γερμανικό λαό. Κι ἔτσι αὐτοί οἱ μικροαστοί, πού ἐδλεταν ἀσχημα καί ἤποιεπιο τόν ἐαυτό τους, ἀνακάλυπταν ξαφνικά ὅτι ἤσαν ἀνώτεροι ἄνθρωποι. Δέν εἶχαν κανένα λόγο νιά νά κοκκινίζουν μπροστά σ' αὐτούς πού ὡς τότε τούς σιωπεῖοδε μέ τά πλούτη τους, τήν ποιοτλεκιά τους, τόν πολιτισμό τους. Γι, αὐτό ἔγιναν γιτλερικοί. Ἀπό ἰδεολογία εἶχαν μεσάνιχτα. Αὐτό πού λογάσιζε γι αὐτούς ἦταν πού εἶχαν γίνει «Ἀρεῖοι», μιά ξένη λέξη, πού σίγουρα ὅμως σήμαινε κάτι τό ἀριστοκρατικό, τό ἀνώτερο, τό μεγαλειῶδες. Ἀκούγοντας καί θαυμάζοντας τό Χίτλερ ἐμάθαν ἔτσι γ' ἀνατοῦν πιό πολύ τή Γερμανία ἀπ' τούς ἰδιους τούς Γερμανούς... Ἐγώ, τότε, ἀδιαφοροῦσα μεγαλοπρεπῶς γιά τή Γερμανία... Δέν εἶμουνα πουθενά πολίτισ τά τοποθετημένη, μά ἐκεῖνο τό «Ντόυτσλαντ ὕμπερ ἄλλες» εἶχε τό γάοισμα νά μοῦ ἀνεβάζει τό αἷμα στό κεφάλι.

ΕΡ.: Τό 1933 οἱ περισσότεροι συγγραφεῖς ἐγκατέλειψαν τή Γερμανία καί πρώτος - πρώτος ὁ Τόμας Μάν. Ἐσεῖς ὅμως ἀρνήσατε περισσότερο.

ΑΠ.: Θά μί ὑποχρεώνατε ἄν ἀσόνιαμε τόν Τόμας Μάν κατά μέρος. Ποτέ δέ ἀτάθηκε ἰδιαίτερα θαραλλός. Πιστεύω μάλιστα ὅτι ἄν οἱ ναζί ἤξεραν νά τό καταφέρουν, αὐτός ἄλλο πού δέ θάθελε νά συνεργαστεῖ μαζί τους. Ὅλους τούς μύδρους πού ἔξοπλεσε ἐναντίον τῆς Γερμανίας ἀπ' τό ἀυσαλές ἤξοφρον τῶν Ἑκκμόνων Πολιτειῶν, τούς ἄπιλησε κατά τή γνώμη μου τελλάχιστον, περισσότερο ἀπ' τά προσωπικά του πάθήματα, παρά ἀπ' τίς συγκεκριμένες ἀοχές τοῦ κατά τοῦ χιτλερισμοῦ καί τῆς δικτατόρισης γνικότερα... Ὅσο γιά μένα δρέβηκε ἕνας συγγραφέας τοῦ ρεμάντσο ἀπέλυμε αυτμν Μπόντεν» (Σ.Σ. Λογοτεχνικό ρεύμα πού φτιάνει τήν ἐνθάρρυση τοῦ ναζιστικοῦ καθεστώτος ἔξῆρε τό γερμανικό ΑΙΜΑ καί τή γερμανική ΓΗ) κάπσαιε Μπέλοντ πού ἐκοιμε καλό νά με προειδοποίησε: «Προσέξτε, δέ θά ἀργήσετε νά δοεθεῖτε σέ πολύ δύσκολη θέση». Οἱ συμβουλές του φυσικά περίσσευαν. Οἱ πιό ἐνθουσιάδες κριτικοί τῶν ἔργων μου ἦσαν Ἑβδαῖοι καί ἤταν γνωστό ὅτι ἐίχα πολλούς φίλους Ἑβραίους. Εἶχα ἀπροσέξει ἀπ' τήν πρώτη στιγμή νά ἐγκαταλείψω τή χώρα. Τό κακό ὅμως ἤτταν πού ὁ ἄνδρας μου κι ἐγώ εἴχαμε μέ κοινό διαδάστρια καί τοιοῦτο ἄνδρας μου ἀποκαλύφτηκε ξαφνικά δαιμόνιος νοοτροπία. Τελλάχιστα πράγματα ἦσαν συχνά ἐκείνη τήν ἐποχή στόν κύκλο τῶν διανοουμένων. Χρειάστηκε νά κατοαφῶν σε γίλια: τεχνάσματα (γιατί δέν μπορούσα νά τοῦ ἔχω ἐμπιστοσύνη) ὥστοι νά τά καταφέρω νά συγκινήσω στή Φραγκφούρτη ἕναν ἀστυνομικό μέ καταυνῆση, γιά νά μοῦ δνβάλει νέο διαβατήρια: «ἐβέλεις νά φύγεις, ποιδί μου, μοῦ εἶπε ὁ φουκαρᾶς. 'Α! ἄν μπορούσα νάμαι στή θέση σου!»

ΕΡ.: Στή Γερμανία ὁστόσο γυρίσατε τό 1940 πού μαινόταν ὁ πόλεμος. Πώς τό ἀποτολμήσατε;

ΑΠ.: Δέ γνόξαν διαφορετικά. Στό 'Αμστεντταμ, ὅπου δρέθηκα ὅταν ἔγινε ἡ γερμανική εἰσβολή, οἱ πάντες μέ ἤξεραν. Οἱ 'Ολλανδοί ναζιστές μέ εἴχαν προειδοποιήσει: «θάμβεῖ ἡ μέρα που θά σέ γδδοῦμε». Ὁ ὑπουργκγός τῆς ὀργανώσεῖσς τους ἔμευμε στήν ἴδια πολυκατοι.ία μέ μένα. Ὁ-ποτε τύχαινε νά συναντηθοῦμε στίς σκάλες, ἐκείνος ποιό ὑρίσκόταν πιό φηλά ἔστυνε στό κεφάλι ἐκείνου πού δρισκόταν χαμηλότερα. Αὐτή ἤταν ἡ καλήμερα μας. Ἡ πρώτη μου ἀντίδραση, μέ τή ναζιστική εἰσβολή, ἤταν ν' ἀποκοπτνθῶ. Κατάπιε μιά ἐμπολλα κυανίου μά δέν ἔγνιε τίποτα. Ὑστερα κατάλαβα πώ- εἶχα ξεχάσει νά τή ψοσῆσω. Δέ μοῦ ἔμενε ποιά ποιοδό νά τό σπάσω. Χάρη σ' ἕνα Γερμανό ἀξιωματικό ποιό καταφερά νά δωοοδκήσω ἀπέκτησα ἕνα νέο διαβατήριο μέ φεύτικο ὄνομα. Ἐπειδή ὅτθ ὡς ταξῖ ὁ Τύπος εἶχε ἀναγγείλει 90 ὄκ νατό μου, πέρασα τόν ὑπάλοιπο πόλεμο ἰκόγνιτο στό Μπάντ - Γκόντεσμπέργκ μόλις τριάντα χιλιόμετρα ἀπ' τό σπίτι τῶν γονέων μου.

ΕΡ.: Δέν ὑπῆρχε κίνδυνος νά σᾶς ἀναγνωρίσουν; Δέν περνᾶει ἀπαρατήρητος κανείς σέ μιά μικρή κωμόπολη.

ΑΠ.: 'Ολες οἱ κωμοπόλεις ἤσαν γεμάτες πρόσφυγες. Ὑστερα, ἤσαν οἱ βουδοφρόσυλοι. Ὁ κόσμος εἶχε τόσα δάσανα πού δέν εἶχε οὔτε τό χρόνο οὔτε τή διάθεση νά ἀσχολεῖται μέ τούς ἄλλους.

ΕΡ.: Ὑπῆρχαν καί τότε πολλοί ναζιστές;

ΑΠ.: Φυσικά. Ἄλλο ζήτημα τώρα ἄν ἤσαν σ' ἀλήθεια ναζιστές ἤ ἄν ἔπαιζαν θέατρο.

ΕΡ.: Γιατί χαθήκατε ἀπ' τή λογοτεχνική σκηνή μετά τόν πόλεμο;

ΑΠ.: 'Οταν μπήκαν οἱ Ἄγγλοι, βρήκα ἀμέσως μιά πολύ καλή θέση στή ραδιοφωνία. Κέρδιζα ἀρκετά χρήματα. Ἔγραφα ἐπίσης στίχους γιά τούς συνθέτες τραγουδιῶν. Ὑστερα ἀπέκτησα ἕνα παιδί. Μέ χρειάζονταν οἱ γονεῖς μου. Κοντολογίς... ἀλλα ἐνδιαφέροντα μπῆκαν στή ζωή μου.

ΕΡ.: Δέν ὑπῆρξε πραγματικά κανένας ἄλλος λόγος;

ΑΠ.: Πῶς νά σᾶς ἐξηγήσω... Τά πράγματα ἔγιναν λιγάκι ὅπως στή ὀνδρέγυνο, ἔτσι ὅπως ἀπάτησε μιά φορά τόν ἄλλο: δέν ἔχουν πιά τή διάθεση νά ἀναθεωρήσουν. Ἀπ' τή στιγμή πού ἐγκαταλείφθηκε τή Γερμανία τό 1936 (ἡ ἀπουσία μου θά μποροῦσε νά διαρκέσει καί μερικούς μόνο μῆνες, μά καί πάλι ἡ κατάσταση δέ θά ἀλλαζε κατά τίποτα) ποτέ πιά δέ μοῦ ξαναγενήθηκε ἡ ἐντύπωση ὅτι ὁ τόπος αὐτός εἶναι ὁ δικός μου.

JEAN — LOUIS DE RAMBURES

Τιποτένιοι μικροαστοί, ἀγαδοί καί χοντροκέφαλοι, αὐτοί πού ἀποδέωσαν τόν Χίτλερ...

Ἡ Ἴρμγκαρντ Κόυν ἐπιστρέφει στή λογοτεχνία μέ τήν «Γκίλγκι» της καί καταγγέλλει τούς μικροαστούς τοῦ 1930

TO ΒΗΜΑ
Le Monde

Δέν εἶμαι

ἀσυνεπής

Πέρασε πολύς καιρός ἀπό τότε πού ἡ Τζάνν Φόντα καί ἡ Μπαέζ ἦταν ἀπόλυτα ταυτισμένες. Ἡ Μπαέζ ἔχει στείλει μιά ἀνοικτή ἐπιστολή (τήν ὁποία ἀσυπθήκν νά συμπεροφέει ἡ Τζάνν Φόντα) στήν Κυβέρνηση τοῦ Βιετνάμ καί τίς Ἑνῶσεις νά ἀπολογηθεῖ γιά τά «στρατάπεδα ἐπιμόρφωσεως». Ἀπό τόν πρασσμένο Μάη πού δημοσιεύτηκε ἡ ἐπιστολή ὡς τόρα, ἡ Μπαέζ, πού κατηγορήθηκε γιά πράκτορας τῆς CIA, ταξίδεψε δυό φορές στή Νοτιοανατολική Ἀσία.

«Τήν τελευταία φορά πού δοξθήκα στήν Μπανγκόκ, ἔδωσα μιά συνέντευξη Τύπου. Ἕνας νεαρός Ταϊλανδός μέ ρωτούσε καί μέ ξυναωτούσε αὐτό τό εγιατί». Τοῦ ἤταν ἀδιανόητο. Γιά ποιό λόγο ἔκανα τό γύρο τοῦ κόσμου καί νοιαζόμουν; Μέ ἀκολούθησε μιά ἐπανάσταση σκοτώνονται 200 ἔνοπλοι ἄνθρωποι τήν ἡμέρα. Ὁ κόσμος θέλει μιά ἐγγύηση γιά τή ζωή του, καί θεωρεῖ τό ὅπλο σάν ἐγγύηση. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι τίποτα, κυρίως ἕνα ἀντικείμενο, δέν μπορεί νά ἐγγυηθεῖ γιά τή ζωή σας.

Ἡ φιλειρηνική πολιτική τῆς Μπαέζ ἔχει τίς ρίζες της στήν οἰκογένειά της. Ὁ πατέρας της καθηγητής τῆς φυσικῆς, πού γεννήθηκε στό Μεξικό, εἶχε μιά ἀκαδημαϊκή προσέγγιση στό θέμα. Ἡ μητέρα της πίστευε στήν εἰρήνη ἐπειδή λάτρευε τά παιδιά καί θεωροῦσε τή γέννα σάν τό σημαντικότερο γεγονός τῆς ζωῆς.

Ἡ ἀγάπη καί ἡ ἔγνοια τῆς Μπαέζ γιά τούς ἀδικημένους καί τούς μόνιμα χαμένους τῆς ζωῆς, πηγάζει ἀπό τό γεγονός ὅτι καί ἡ Ἰδια ἦταν μιά ἀπό αὐτούς. Μετακινούμεση συνέχεια μέ τήν οἰκογένειά της ἀπό τή Νέα Ὑόρκη στό Παρίσι, ἀπό κεῖ στή Βοσδάτη καί τή Βοστόνη, ἀντιμετώπιζε πάντα τούς «ξένους». Ἤταν πάντα ἡ ἐκφυοδόγια».

Στήν Καλιόφονια, συνέχισε νά εἶναι ἡ «ξένη», καί στό δόσμα ἄκουγε ἀρκετές δρισιές μόνο καί μόνο ἐπειδή ἦταν ὁλοάνερη ἡ μεξικάνικη καταγωγή της. Παράτησε τό σχολεῖο ἐπειδή προτιμοῦσε νά τραγουδᾶει ἀπό τό νά διοβάζει. Ἀκόμα καί σήμερα, ὅπου λεει ἡ Ἰδια, δέν εἶναι «ἀνάβαστος τοῦ διβλίου».

«Δέν μποροῦ νά ζήσω δίχως νά διαβάζω, ἀλλά αὐτό δέν εἶναι αὐθόμητο. Τό διάβασμα πηγαζει ἀπό τήν ἀναγκαιότητα. Γιά παράδειγμα, ὅταν πήγαινα στή Γαλλία διδβάζα Καμύ, γιά νά μπῶ στό πνεύμα τῆς χώρας. Δέν τό ἔκανα ἐπειδή ἀγαπτά τά βιβλία. Τό ἔκανα γιά ἐνημέρωση. Γι' αὐτό ἐξάλλου καί διοβάζω σωρούς ἀπό ἐφημερίδες».

Ἡ